

UOT 331.1

*Elvin Nofəl oğlu MƏHƏRRƏMOV**Magistr,**Elmi rəhbər: i.f.d Əkimə Əmir qızı ƏHMƏDOVA**Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti**e-poçt: elvinmhrmov153@gmail.com*

İNSAN KAPİTALI VƏ ONUN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi – insan kapitalının tərifinə, onun qiymətləndirilməsinə mövcud yanaşmalar nəzərdən keçirilməsi, onların təhlil edilməsi, istifadənin problemləli aspektlərinin formalaşdırılmasıdır.

Tədqiqatın metodologiyası – tədqiqat işində sistemli yanaşmalardan, məntiqi ümumiləşdirmədən, təhlillərdən və digər metodlardan istifadə edilmişdir.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti – iqtisadi və digər sahələrdə insan kapitalını, onların qiymətləndirilməsi, günümüzdə insan kapitalının əhəmiyyətliliyini nəzərə alaraq, insan kapitalının şirkətlərdə həyata keçirilməsi.

Tədqiqatın nəticəsi – insan kapitalının bazar iqtisadiyyatının ayrılmaz bir hissəsi olduğunu nəzərə alaraq, insan kapitalının daha da inkişaf etməsi, onun rolunun artırılması, insan kapitalının qiymətləndirilməsinin düzgün aparılmasıdır.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi – insan kapitalının bazar iqtisadiyyatında tətbiqi, ondan istifadənin artırılması və inkişaf etdirilməsinin əhəmiyyəti müəyyən edilmişdir.

Açar sözlər: *insan kapitalı, insan potensialı, insan kapitalının qiymətləndirilməsi, qiymətləndirmə üsulları.*

Giriş

Müasir sosial-iqtisadi inkişaf bir çox amillərlə əlaqəlidir. Bunlardan ən mühüm, əhəmiyyətli olanı insan kapitalı amilidir. İnsan kapitalı nəzəriyyəsinin iki əsrdən çox işlənilib hazırlanması hesab edilir. 20-ci əsrin 60-cı illərindən iqtisad elminin inkişafının əsas istiqamətlərindən biri kapitalın xüsusi forması kimi insanın istehsal qabiliyyətlərinin öyrənilməsidir. Bu proses ölkələrin iqtisadi inkişafında insanın aparıcı rolunun etirafı ilə əlaqəlidir. Lakin 1990-cı illərin əvvəllərində “insanın instrumental dəyərinin və insana investisiyanın məhsuldar xarakterinin tanınması” baş verdi. Bu vaxta qədər insanların “ən səmərəli investisiyalar” obyektinə və onları “sonrakı həyata keçirmək üçün bilik və bacarıqlar toplusuna” çevirən bir subyekt kimi ideyası formalaşmışdı. Bu fakt “insan kapitalı” anlayışının yaranmasına səbəb olmuşdur. [9, s. 34].

Hazırda bu sahənin aparıcı mövqeyini insanların məhsuldar, intellektual, yaradıcı keyfiyyətlərinin iqtisadi-sosial tərəqqinin əsas qüvvəsi olduğunun sübutu olan insan kapitalının nəzəriyyəsi tutur. İnsan kapitalı cəmiyyətlərin inkişafına töhfə verən səmərəli institutların formalaşmasında mühüm rol oynayır.

İnsan kapitalı anlayışı

D.Beqqin fikrincə, insan kapitalı gələcək üçün potensial gəlir artımı kimi çıxış edən fərd tərifindən toplanmış peşəkar təcrübə fondudur [12]. U.Bouen qeyd edirdi ki, insan kapitalı “insanlara bəxş edilən və əmtəələr və xidmətlər istehsal etmək üçün müəyyən zaman kəsiyində istifadə edilə bilən əldə edilmiş bacarıq, bilik, motivasiya və enerjilərdən ibarətdir” [9, s.61]. E.J. Dolan insan kapitalını “rəsmi təhsil və ya təlim yolu ilə və ya praktik təcrübə yolları ilə əldə edilən zehni qabiliyyətlər şəklində kapital” kimi qiymətləndirirdi. [1, s. 13]. C. Ben-Porat insan kapitalını “funksiyası ümumi qəbul olunmuş ölçü vahidlərində əmək xidmətlərinin istehsalı olan və həmin bu xüsusiyyətinə görə maddi kapitalın təmsilçisi kimi istənilən maşına bənzəyən fond” kimi dəyərləndirirdi. [9].

O.Toffler, digər iqtisadçılardan fərqli olaraq, insan kapitalını tükənməzlik xüsusiyyətinə malik olan və həmçinin məhdudiyətsiz, sonsuz sayda istifadəçilər üçün əlçatan olan “simvolik kapital” adlandırmış və qeyd etmişdir. C.Fisher insan kapitalını fərdlərin gəlir gətirmək qabiliyyətlərinin ölçüsü kimi qeyd etmişdir. Alimin fikrincə, insan kapitalının strukturuna fitri qabiliyyətlər, istedadlar, təhsil və qazanılmış ixtisaslar aiddir [8]. D.Hetç, N.Bontis, T.Davenport işçilərə qoyulan investisiyaların ümumi dəyərini onların səriştəsi və fayda gətirmək qabiliyyəti kimi qiymətləndirmişlər.

Müasir şəraitdə iqtisadi artıma ən çox iqtisadiyyatın innovativ həssaslığı, intellektual kapital, insan potensialının keyfiyyəti kimi amillər təsir göstərir. Daha da açsaq, insanlar və onların imkanları böyük əhəmiyyət kəsb edir. Elmi ədəbiyyatlarda insanların iqtisadi proseslərdə rolunun öyrənilməsinə yanaşmalar işçi qüvvəsi, əmək resursları və insan amilinin kateqoriyalarından insan kapitalı kateqoriyasından istifadəyə doğru istiqamətlənmiş və irəliləmişdir. İntellektual kapitalın struktur komponentlərindən biri İnsan kapitalıdır ki, bura həmçinin relational kapital və struktur kapital aiddir.

İnsan kapitalı xüsusi iqtisadi kateqoriyadır. İnsanların və cəmiyyətin ehtiyaclarını mövcud həyat şəraitində ödəmək üçün istifadə edilən bacarıqların və biliklərin toplusudur. İnsan kapitalının bir sıra növləri var. Bunlara aşağıdakılar aiddir:

1. Əmək kapitalı - fərdlərin və cəmiyyətin ehtiyaclarını ödəmək məqsədi ilə istifadə edilən əldə olunmuş və ya toplanmış ixtisasların, təcrübələrin, bacarıqların toplusudur;
2. Sağlamlıq kapitalı – fərdlərin aktiv əmək qabiliyyətlərini müəyyən edən fiziki və psixoloji sağlamlıq;
3. Təşkilati və sahibkarlıq kapitalı – biznesə başlamaq üçün effektiv ideyaların, fikirlərin işlənilib hazırlanmasına yönəlmiş innovativ və yaradıcı fəaliyyətlərin potensialıdır;
4. Mədəni-mənəvi kapital – sosial fəaliyyət proseslərində istifadə edilən insanların davranış mədəniyyəti və əxlaqı, mənəvi keyfiyyətləri;
5. İntellektual kapital – fərdlərin inkişafı və birbaşa insan fəaliyyətləri üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən təşkilatçılıq imkanları, müəllif hüquqları, bilikləri, ixtiralar, patentlərlə ifadə edilən yaradıcılıq qabiliyyətləridir.

Yuxarıda qeyd edilən insan kapitalının növləri insanların vəziyyətinin dəyərləri və ya xüsusiyyətləri baxımından ifadə edilən öz fərdi qiymətləndirmə göstəricilərinə malikdir:

- əmək kapitalları:
peşə nailiyyətləri, peşə təhsilinin səviyyəsi, peşələrin birləşməsi.
- sağlamlıq kapitalları:
xəstəlik səbəbindən iş vaxtının itirilməsi, sağlamlıq vəziyyəti, aktiv həyat potensialı.
- təşkilati-sahibkarlıq kapitalları:
məhdud resurslardan istifadə hüququ, kapital, imtiyazlar və kommersiya sirləri;
- intellektual kapitallar:
əqli mülkiyyət və onlardan istifadənin intensivliyi.
- mədəni və mənəvi kapitallar:
intellekt və erudisiya, təhsil səviyyəsi, sosial davranışın xarakterləri.

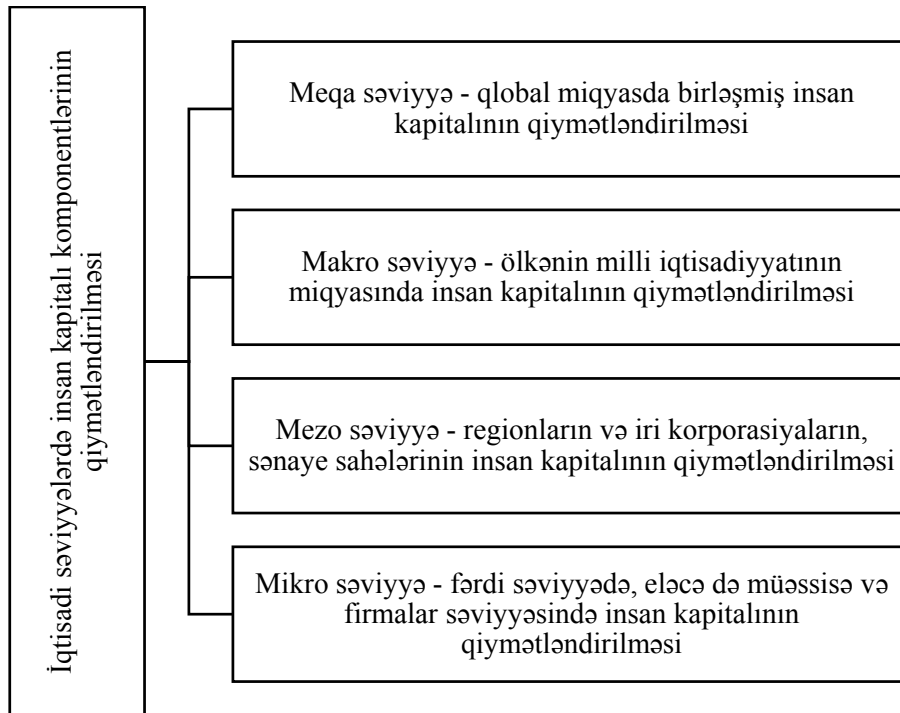
Bəzi tədqiqatçılar insan kapitalının qiymətləndirilməsi ilə bağlı problemlərin formalaşdırılmasının kökündən düzgün olmadığını qeyd edirlər. Mənim fikrimcə, insan kapitalının qiymətləndirilməsi zərurəti danılmaz bir faktır. Bununla belə, G.N.Tuquskinə görə, insan kapitalı qiymətləndirilən zaman daha çox maliyyə göstəricilərindən istifadə edilir. İnsan kapitalının ayrı-ayrı komponentlərinin qiymətləndirilməsinə görə bir çox müxtəlif yanaşmalar qeyd olunur. Lakin onun hər-tərəfli, ətraflı qiymətləndirilməsi üçün aydın metodologiya hələ günümüzə qədər işlənilib hazırlanmamış və müxtəlif vəziyyətlərdə metodların seçilməsi üçün aydın tövsiyələr də qeyd olunmamışdır.

Xarici iqtisadi təcrübələrdə insan kapitalının qiymətləndirilməsi ilə bağlı yanaşmaların və metodların təhlili onların təsnifatı üçün bir sıra meyarları müəyyən etməyə imkan verir. Bu meyarlara aşağıdakılar aid edilir:

- iqtisadi səviyyəyə görə;
- istifadə olunan yanaşmaya görə;
- istifadə olunan insan kapitalının şərhinə görə.

İnsan kapitalı səviyyələri və qiymətləndirilməsi

İnsan kapitalının inkişafının müasir şərtləri həm insanın özünün potensialları, həm də sosial-iqtisadi quruluşa aid olan iş üsulları, metodları və formaları ilə müəyyən olunur. İnsan kapitalının inkişaf perspektivləri qiymətləndirilmə metodlarının, üsullarının seçiminə görə müxtəlif yanaşmalara əsaslanır və onlar insan kapitalının dərkinə görə, həmçinin iqtisadi səviyyəyə görə də təsnif edilir.

Sxem 1. İqtisadi səviyyələrdə insan kapitalı komponentlərinin qiymətləndirilməsi.

Mikro səviyyədə fərdlərin insan kapitalı qiymətləndirilir, daha sonra müəssisənin insan kapitalı və ya bütövlükdə müəssisənin insan kapitalı ümumi qiymətləndirilir. Mezo səviyyədə isə insan kapitalı qiymətləndirilir. İri korporasiyaların və regionların insan kapitalı, makro səviyyədə milli iqtisadiyyat miqyasında, meqa səviyyədə isə qlobal miqyasda qiymətləndirilməsidir.

İnsan inkişafı indeksinin hesablanması insan kapitalının makro səviyyədə qiymətləndirilməsinin əsas metodlarından biridir. O, bir sıra amilləri nəzərə alan inteqrativ göstəricidir. Bu amillərə aiddir:

- sağlamlıq amilləri (gözlənilən ömür uzunluğu);
- əhalinin rifah vəziyyətinin amilləri (adambaşına düşən ÜDM);
- əhalinin təhsil səviyyəsi və s.

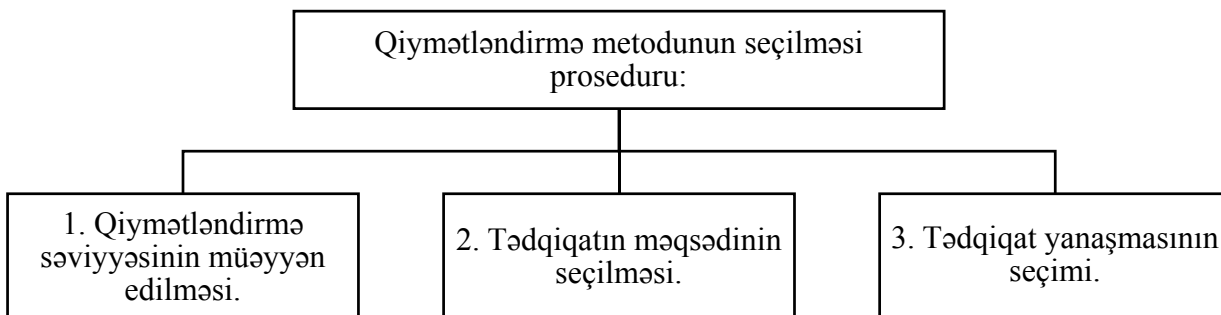
Xarici tədqiqatçılar insan kapitalını təhsil və sosiallaşma bacarıqlarını önə çıxaran toplanmış bacarıqların və biliklərin məcmusu kimi qiymətləndirirdilər. Həmçinin, aşağıda qeyd etdiyimiz xüsusiyyət diqqəti cəlb edir:

- ABŞ ölkələrində sosiallaşma bacarıqları daha çox tələb olunur: liderlik keyfiyyətləri, komandada işləmək bacarığı və s.;
- Cənub-Şərqi Asiya ölkələrində isə öyrətmək bacarığı, nizam-intizam, performans. Nəticə etibarlı ilə insan kapitalının qiymətləndirilməsinə müxtəlif yanaşmalar yaranmışdır.

İnsan kapitalının qiymətləndirilməsi üçün var olan metodların tədqiqi belə nəticəyə gətirib çıxarır ki, metodologiyayı seçməzdən əvvəl qərar verilməli olan ilk şey insan kapitalının öyrənilməsi səviyyəsidir.

Mikro səviyyədə ikinci sual - insan kapitalının qiymətləndirilməsi hansı məqsəd ilə aparılır?

Biznesin alınması və yaxud kadrların idarə olunması, sonra da istifadə edilən yanaşmalar müəyyən edilir.

Sxem 2. Qiymətləndirə metodunun seçilməsi proseduru.

Mikro səviyyədə insan kapitalının qiymətləndirilməsi üsulları və metodları aşağıdakı cədvəldə göstərilmişdir.

Cədvəl 1.

Mikro səviyyədə insan kapitalının qiymətləndirilməsi üsulları

Təsnifat	Nəzərə alınan qiymətləndirmə metodları (Qiymətləndirmə göstəriciləri)	Mənbə
İnsan kapitalının strukturu	İnsan kapitalının strukturu iki komponentdən ibarətdir: formalaşma metodlarına, məzmununa və istifadə edilən qiymətləndirmə metodlarına görə fərqlənən əsas, inkişaf etmiş insan kapitalı.	Kritsky M.M. İnsan kapitalı. L.: Leninqrad nəşriyyatı. universitet 1991. Stukaç F.V., Lalova E.Yu. Kənd təsərrüfatının əsas insan kapitalının formalaşması və qiymətləndirilməsi // Omsk Elmi Bülleteni. № 4-111/2012
Aktivin növü üzrə amortizasiyanın hesablanması	İnsan kapitalını ikinci kateqoriyanın ayrılmaz hissəsini qeyri-maddi aktivləri hesab edilir və onun qiymətləndirilməsində qeyri-maddi aktivlərin qiymətləndirilməsi üsulları tətbiq edilir.	Leontiev B.B., Mamadjanov X.A. Müəssisədə əqli mülkiyyətin idarə edilməsi: monoqrafiya. Yekaterinburq, 2011
	İnsan kapitalına qoyulan investisiya növlərinin amortizasiyasının onların real dövrüyyəsi zamanına vurulan qiymətləndirilməsi ilə bağlıdır aktiv modelləri; əsaslı məsrəfin və onun amortizasiyasının uçotunun aparılması nəzərdə tutulur.	Tuguskina G.N. Biznes dəyərində insan kapitalının qiymətləndirilməsi üçün əsas yanaşmalar və üsullar // http://www.rusnauka.com/20_AND_2009/İqtisadiyyat/49162.doc.htm

İnsan kapitalının dəyərini müəyyən edən amillər	Məxaric faktoru, gəlir amili, insan kapitalının əlavə dəyəri, investisiyanın geri qaytarılması	Noskova K.A. Təşkilatın i-ci işçisinin insan kapitalının qiymətləndirilməsi // İqtisadiyyat elmlərinin aktual məsələləri: Ufa: Yay, 2013. - S. 4–8.
Qiymətləndirmə növü: kəmiyyət və keyfiyyət	Monetar və qeyri-monetar bölünür. Xalis əlavə dəyər modeli əsas pul metodlarından biridir.	Milost F. İnsan kapitalının qiymətləndirilməsi üçün xalis əlavə dəyər monetar modeli // Avropa elmi jurnalı. 2014. - №1
	İqtisadi qiymətləndirmə insan kapitalı tərəfdən əldə olunan gəlirin qiymətləndirilməsidir; investisiyanın həcmi baxımından insan kapitalının qiymətləndirilməsi; təşkilatın balansında ümumi dəyərin valyutada əks olunması. İnsan kapitalının inteqral qiymətləndirilməsinə onun qiymətləndirilməsi üçün təbii və xərc göstəriciləri daxildir	Tuguskina G.N. Biznes dəyərində insan kapitalının qiymətləndirilməsi üçün əsas yanaşmalar və üsullar // http://www.rusnauka.com/20_AND_2009 / İqtisadiyyat /49162.doc.htm
Çəkilən xərc növü	İnsan kapitalının dəyərini hesablanması əsasında onun qiymətləndirilməsi üsulu; işçilərin fərdi maya dəyərini ölçülməsi üsulu; kadr üçün əvəzətmə və ilkin xərclərinin müəyyən olunması üsulu və s.	Kastrulina Yu.M. Təsərrüfat subyektlərinin insan kapitalının dəyərini qiymətləndirilməsi üsullarının təhlili // http://economics.ihbt.ifmo.ru/file/article/19.pdf
Alınan gəlir növü	Faydalı modellər müəyyən fəaliyyət nəticəsində çalışanların əmək davranışlarındakı dəyişikliklərin iqtisadi nəticələrini, həmçinin işçilərin müəssisəyə daha çox və yaxud daha az əlavə dəyər gətirmək qabiliyyətlərini qiymətləndirməyə imkan yaradır.	Krakovskaya I.N. Təşkilatın insan kapitalının ölçülməsi və qiymətləndirilməsi: yanaşmalar və problemlər // İqtisadi təhlil: nəzəriyyə və təcrübə. - 2008. - No 19. - S. 41–50.

İstinad: Danilovskikh T.E. Avakyan A.G. - İnsan kapitalının qiymətləndirilməsi üçün metodologiyalar: təsnifatlaşmaya uyğun yanaşmalar

İnsan kapitalının səviyyəsinin qiymətləndirilməsi zamanı müəssisənin qarşısında bir sıra vəzifələr durur. Bu vəzifələrə aşağıdakılar daxildir:

- inteqral göstəricidə xüsusiyyətlərin keyfiyyət və kəmiyyət qiymətləndirmələrinin kombinasiyası;
- müəssisənin və onun tutduğu vəzifənin xüsusiyyətinin nəzərə alınması;
- müəssisədə insan kapitalının xüsusiyyətlərinin ilkin qiymətləndirilməsinin aparılması;
- müəssisənin işçilərin gələcək inkişafı üçün istiqamətlərinin işlənilib hazırlanması.

İnsan kapitalının qiymətləndirilməsi metodologiyasının təhlil edilməsi gələcək üçün insan kapitalına deyil, fəaliyyət göstərən işçi qüvvəsinə diqqət yetirilən mövcud metodların, üsulların inkişafını xarakterizə etməyə imkan yaradır. Bu baxımdan insan kapitalının fərdi qiymətləndirilməsi üçün aşağıdakı meyarlar fərqləndirilir:

- insan kapitalının istifadəsindən əldə olunan gəlirlər;
- məhsuldar xarakterli bacarıqlar və biliklər.

İqtisadi subyektin strukturunda insan kapitalının ümumiləşdirilmiş qiymətləndirilməsində aşağıdakı metodları özündə birləşdirən yanaşmalardan istifadə olunur [10]:

1. Gəlirlər yanaşması:

- idarəetmənin işçiləri tərəfindən ona lazım olan biliklərin verilməsi yolu ilə təsərrüfat subyektlərinin əlavə dəyərinin ölçülməsinə əsaslanan idarəetmənin mənfəəti metodu;
- təsərrüfat subyektlərinin işgüzar nüfuzunu formalaşdıran insan kapitalından istifadə etməklə, mənfəət əldə etməklə bağlı iqtisadi səmərələrin hesablamalarına əsaslanan izafi mənfəət metodu.

2. Xərc yanaşması:

- insan kapitalının yaradılması üçün vacib olan bütün xərclərin müəyyən olunmasına əsaslanan birbaşa metodlar;
- bazar dəyərinin qiymətləndirmə obyektlərinin dəyişdirilməsi xərcləri ilə müqayisəsinə əsaslanan dolayı üsullar.

3. Ekspert yanaşması:

- İşçilərin töhfəsini obyektiv qiymətləndirməyə, onların şəxsi və işgüzar keyfiyyətlərini müəyyən etməyə imkan yaradan keyfiyyət qiymətləndirmə metodları.

Nəticə

Beləliklə, belə nəticəyə gələ bilərik ki, bu tədqiqatın məqsədlərinə uyğun olaraq - insan kapitalı, onların qiymətləndirilməsinə dair yanaşmaların adekvatlığının analizi və qiymətləndirilmələrin qurulması üçün məlumatların kifayətliyinin təhlil edilməsi, yanaşmaların hər biri üçün bir sıra xüsusiyyətləri müəyyən etmək mümkün olmuşdur. İnsan kapitalının qiymətləndirilməsinə əsas yanaşmaları müqayisə edərək qeyd etmək olar ki, məzmun baxımından insan kapitalının investisiya əsasında ölçülməsi üsulları, metodları müəssisənin inkişafında olduca mühüm rol oynayır. Məqalədə insan kapitalının qiymətləndirilməsi metodlarından istifadə edərək firmanın qarşısında duran vəzifələrin nə dərəcədə düzgün yerinə yetirilməsi qaydaları təhlil edilmişdir. Hərtərəfli qiymətləndirmə metodlarının olmaması, həqiqi ilkin informasiyaların olmaması səbəblərindən iqtisadi subyektlərin dəyərində insan kapitalının etibarlı təhlilinin alınmasına təsir göstərir.

ƏDƏBİYYAT

1. Braudel, F. Maddi sivilizasiya, iqtisadiyyat və kapitalizm, XV–XVIII əsr T. 2. Mübadilə oyunları / tərcümə. fr. L.E. Kubbel. – M.: Ves Mir, 2006. – 672 s.
2. Dobrinin, A.I. Keçid iqtisadiyyatında insan kapitalı: formalaşması, qiymətləndirilməsi, istifadənin səmərəliliyi / A.I. Dobrinin, S.A. Dyatlov, E.D. Tsyrenova. - Sankt-Peterburq. : Nauka, 1999. - 309 s.
3. Kendrick, D. ABŞ-in məcmu kapitalı və onun formalaşması / D. Kendrick - M. : Progress, 1978 - 275 s.
4. Mayburov, İ.A. Rusiya iqtisadiyyatı tərəfindən yığılmış insan kapitalının qiymətləndirilməsi / İ.A. Maiburov // Vestn. USTU-UIP. Serial. İqtisadiyyat və İdarəetmə - 2003. - No 7. - S. 49-57.
5. Egel, E.A. Müasir iqtisadiyyatda insan kapitalının rolu / E.A. Yegel // Vestn. Orenburq Dövlət Universitet. Serial. Sosial-iqtisadi elmlər. - 2006. - No 2. - S. 37-51.
6. Doroshenko, Yu. A., Lebedev O. V. İnsan kapitalı investisiyanın prioritet obyektinə kimi // Yaradıcı iqtisadiyyat. 2007. - No 5. - S. 11-18.
7. Koritsky, A.V. İnsan kapitalı nəzəriyyəsinin mənşəyi və əsas müddələri // Yaradıcı iqtisadiyyat. - 2007. - No 5. - S. 3-10.
8. Lesnikov, İ.N. Kadrların qiymətləndirilməsi üçün balanslaşdırılmış göstəricilər sistemində investisiya komponenti // Kadrların idarə edilməsi. - 2009. - No 6 (206). – S. 47-50.
9. Biznesin qiymətləndirilməsi. Elektron tədris kompleksi. – URL:

http://www.fa.ru/pubs/books/bsnbook/main/bsn_11.htm

10. Menshikova, M. A., Kopteva, K. V. İnsan kapitalının qiymətləndirilməsinə nəzəri və metodoloji yanaşmalar // Kursk Dövlət Kənd Təsərrüfatı Akademiyasının bülleteni. 2017-№ 4- s. 12–14.

Магистр: Эльвин Нофал оглы Маггеррамов
Научный руководитель: Ph.D Акима Амир кызы Ахмедова
Азербайджанский Государственный Университет
Нефти и Промышленности
e-mail: elvinmhrrmov153@gmail.com

Теоретико-методологические основы человеческого капитал и его оценка

Резюме

Цель исследования - обзор существующих подходов к определению человеческого капитала, его оценке, их анализу, формированию проблемных сторон его использования.

Методология исследования – в исследовательской работе использовались системные подходы, логическое обобщение, анализ и другие методы.

Практическая значимость исследования – человеческого капитала в экономической и других сферах, их оценка с учетом важности человеческого капитала сегодня для реализации человеческого капитала в компаниях.

Результатом исследования – является дальнейшее развитие человеческого капитала, повышение его роли, а также правильная оценка человеческого капитала с учетом того, что человеческий капитал является неотъемлемой частью рыночной экономики.

Оригинальность и научная новизна исследования - определена важность применения человеческого капитала в условиях рыночной экономики, увеличения его использования и развития.

Ключевые слова: *человеческий капитал, человеческий потенциал, оценка человеческого капитала, методы оценки.*

Master: Elvin Nofal Maharramov
Scientific director: Ph.D Akima Amir Ahmadova
Azerbaijan State University of Oil and Industry
e-mail: elvinmhrrmov153@gmail.com

Theoretical and methodological foundations human capital and its valuation

Summary

The purpose of the research – to review existing approaches to the definition of human capital, its assessment, their analysis, and the formation of problematic aspects of its use.

Methodology of the research – systematic approaches, logical generalization, analysis and other methods were used in the research work.

The practical importance of the research – human capital in economic and other areas, their assessment, taking into account the importance of human capital today for the implementation of human capital in companies.

The results of the research – the further development of human capital, increasing its role, as well as the correct assessment of human capital, taking into account the fact that human capital is an integral part of a market economy.

The originality and scientific novelty of the research – the importance of the use of human capital in a market economy, increasing its use and development is determined.

Key words: *human capital, human potential, human capital assessment, assessment methods.*